Suomen ympäristökeskus SYKE /
Finnish Environment Institute / Finlands miljöcentral
Latokartanonkaari 11
00790 HELSINKI,
FINLAND

Asiantuntijalausunto

7.1.2019 SYKE-2018-J-224

Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Pyyntö 10.12.2018
Käsittely 10.1.2019 klo 10.30

HE 221/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi konkurssilain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi konkurssilainsäädäntöä ja eräitä muita säädöksiä. Muun ohessa ehdotetaan, että epäselvän oikeustilan selkeyttämiseksi konkurssilakiin otettaisiin säännökset julkisoikeudellisista ympäristövastuista konkurssissa. Soveltamisalaan kuuluisivat esimerkiksi vaarallisten jätteiden tai säteilevien aineiden jätehuolto tai pilaantuneen maaperän puhdistamisvastuu, mutta ei niistä esimerkiksi naapureille aiheutuvien yksityisoikeudellisten vahinkojen korvaaminen.

Nykytilaa aiotaan muuttaa uusilla säännöksillä, joiden pääsisältö olisi:

- miltä osin konkurssipesällä olisi velvollisuus huolehtia ympäristövastuista omalla kustannuksellaan ja miltä osin toimimisvelvollisuutta ja kustannusvastuuta ei olisi. Vastuun perusteena olisi merkittävän vaaran aiheutuminen, mikä sulkee ns. tavalliset jätteet pääosin uudistuksen soveltamisalasta.
- jos viranomainen joutuisi huolehtimaan konkurssipesän vastuista, konkurssipesä vastaisi kustannuksista siltä osin kuin toimet on toteutettu konkurssin alkamisen jälkeen.
- jos konkurssipesän toteuttamat toimenpiteet ovat kohdistuneet panttiomaisuuteen, konkurssipesällä olisi oikeus saada kustannuksistaan korvaus kiinteistön tai muun panttiomaisuuden myyntihinnasta.
- velallisen liiketoimintaa jatkavan konkurssipesän vastuut olisivat edellä mainittua laajemmat vastaten lähtökohtaisesti normaalia toiminnanharjoittajan vastuuta.

Yleiset kommentit

Suomen ympäristökeskuksen mielestä ehdotetut säännökset ovat tarpeellisia, sillä konkurssipesiin liittyvien ympäristövastuiden ja velvoitteiden sisällön ja kohdentumisen sääntely on ollut tulkinnanvaraista ja puutteellista. Hallituksen esityksen perustelut on huolellisesti ja yksityiskohtaisesti laadittu vertaillen erilaisia sääntelyvaihtoehtoja. Tosin HE:ssä ei ole varsinaista oikeusvertailujaksoa, joten siitä ei selviä miten kansainvälisiä kokemuksia on ehdotuksissa hyödynnetty. Myös ennakointi säädösmuutosten konkreettisista vaikutuksista on niukka siinä suhteessa, että olisi perustellusti selvitetty soveltamistapausten lukumääriä ja uudistuksen vaikutusten merkittävyyttä.

Ehdotetut konkurssilain uudet säännökset 16a luvussa ”Konkurssipesän julkisoikeudellisesta vastuusta” täyttävät sen ehdotuksille asetetun tavoitteen, että pesän vastuut saadaan lainsäädännön tasolla järjestettyä aiempaa selkeämmiksi. SYKE toteaa kuitenkin, että konkursseihin liittyvistä ongelmista ehdotetuilla muutoksilla poistuu vain osa. Vaikka vastuutaho saadaan uudistuksella nimettyä, konkurssipesistä suurin osa on varattomia, eivätkä ne pysty maksamaan kustannuksia julkisoikeudellisista vastuistaan, vaikka konkurssilaki olisi miten yksiselitteinen. Tämä kyllä on asianmukaisesti todettu myös HE:ssä. Varattomien pesien ympäristövastuiden hoitaminen edellyttää jatkossakin

yhteiskunnan tai muuta ns. toissijaista rahoitusta, mitä koskevan TOVA-rahoituksen tarpeesta on myös HE:ssä mainittu.

SYKE kiinnittää huomiota myös siihen, että konkurssipesän velvollisuuksia koskeva ehdotus lisää vain osassa konkursseissa pesän toimimisvelvollisuuksia. Sen sijaan osassa konkursseja pesän vastuu suorastaan vähenee, mikä tarkoittaa käytännössä tavanomaisista jätteistä aiheutuvien ympäristöongelmien hoitamista.

SYKE toteaa, että ehdotettu luku 16 on osin tulkinnanvarainen, eikä se ole yksiselitteisesti ymmärrettävissä edes perusteluiden kautta. Esimerkiksi käsite ” julkisoikeudellinen ympäristövastuu” on epäselvä. Myös lain soveltamiskynnys 16a luvun 2 §:ssä edellyttää soveltajilta harkintaa. Ratkaisuna voi olla riittävä lain voimaantulovaiheen koulutus, jotta lain tulkinta pysyisi yhdenmukaisena.

Lausunnon on valmistellut erikoistutkija, ympäristölakimies Jouko Tuomainen.